

Rezumat

IONA

Tabloul I îl plasează pe Iona "în gura pestelui", stand total nepăsător cu spatele la acesta și cu fața la imensa întindere de apă, marea, care sugerează libertate, aspirație, iluzie sau chiar o posibilă deschidere spre un orizont nelimitat. Iona este un pescar ghinionist, care, deși își dorește să prindă peștele cel mare, prinde numai "fate". Pentru a nu se demoraliza din cauza neputinței impuse prin destin, atunci când vede "că e lăta rău", își ia cu el un acvariu ca să pescuiască peștii care "au mai fost prinși o dată". Din pricina neputinței, Iona se simte un ratat, un condamnat. Iona încearcă, strigându-se, să se găsească, să se identifice pe sine, cugetând asupra relației dintre viața care se scurge foarte repede și moartea veșnică: "- Ce mare bogată avem! - Habar n-aveți câți pești mișună pe aici. - Cam câți? - Dumnezeu știe: mulți. - (Cu uitnire) O sută? - Mai mulți. - Cam cât a numărat toată viața? - Mai mulți. - Atunci, cât a numărat toată moartea? - Poate, că moartea e foarte lungă. - Ce moarte lungă avem!"

Iona este fascinat de apa mării (ce ar putea semnifica viața) "plină de nade, tot felul de nade frumoase colorate", care sugerează capcanele sau tentatiile vieții, atragătoare, fermecătoare, dar periculoase pentru existența umană. Iona își asumă această existență, deoarece "noi, peștii, înotăm printre ele (nade), atât de repede, meat parem galagioși". Visul oricărui om este să înghită una, pe cea mai mare, dar pentru Iona totul rămâne la nivel de speranță, pentru că "ni s-a terminat apa".

Finalul tabloului I îl prezintă pe Iona înghitit de un pește urias, cu care încearcă să se lupte, strigând după ajutor: "Eh, de-ar fi macar ecoul!", sugerând pornirea personajului într-o aventură a cunoașterii, într-o călătorie inițiată de regăsire a sinelui.

Tabloul II îl găsește în "interiorul Pestelui I", în întuneric, ca semnificație a neputinței de comunicare, ceea ce îl determină pe Iona să constate că "începe să fie târziu în mine". Iona vorbește mult, logoul fiind expresia supraviețuirii, "și-am lăsat vorba în amintirea mea" ca "universul întreg să fie dat lumii de pomana". Monologul dialogat continuă cu puternice accente filozofice, exprimând cele mai variate idei existențiale care pun stăpânire pe gândurile eroului: "de ce trebuie să se culce toți oamenii la sfârșitul vieții", ori cugetări cu nuanță sententioasă "de ce oamenii își pierd timpul cu lucruri ce nu le folosesc după moarte?". Iona dorește să se simtă liber, "fac ce vreau, vorbesc. Să vedem dacă pot să și tac. Să-mi țin gura. Nu mi-e frică".

Eroul își amintește povestea biblică a chitului, dar aceasta nu-l interesează decât în măsura în care ar fi ancorată în real, pentru că nu cunoaște soluția ieșirii din situația limită în care se află, reprezentată de "vesnica mistuire" a pantecelui de peste. Iona găsește un cutit, semn al libertății de acțiune și comentează lipsa de vigilență a chitului, considerând că "ar trebui să se pună un gratar la intrarea în orice suflet". De aici reiese ideea că Iona este conștient de faptul că omul trebuie să procedeze la o selecție lucidă a întâmplărilor, evenimentelor sau faptelor importante care se petrec în viața sa. Cu o înțelegere superioară dată de experiența de viață, eroul exprimă un santaj sentimental: "dacă mă sinucid?". Pentru imprudența chitului, care e tânăr, "fără experiență", cutitul sugerează o variantă, o cale de ieșire din această situație limită și anormală: "sunt primul pescar pescuit de el".

În finalul tabloului, Iona devine vizitor și se simte ispitit să construiască "o bancă de lemn în mijlocul mării", pe care să se odihnească "pescarusii mai lași" și vântul. "Construcția grandioasă", singurul lucru bun pe care l-ar fi făcut în viața lui, ar fi "această bancă de lemn" având "de jur împrejur marea", comparabilă cu "un lacas de stat cu capul în mâini în mijlocul sufletului".

În tabloul III, Iona se află în "interiorul Pestelui II", care înghitise, la rândul său, Pestele I și în care există o "mică moară de vânt", care poate să se învârtăască sau nu, simbol al zadarniciei, al donquijotismului. Ideile asupra cărora meditează Iona în acest tablou se

refera la viata, la conditia omului in lume, la ciclicitatea existentiala a vietii cu moartea: "daca intr-adevar sunt mort si-acum se pune problema sa vin iar pe lume?". Oamenii sunt coplesiti de problemele vietii si-si uita "fratii", pierd din vedere faptul ca sunt semeni si sunt supusi aceleiasi conditii de muritori, "neglijezi azi, neglijezi maine, ajungi sa nu-ti mai vezi fratele", pierzand astfel din vedere sentimente profunde, relatiile firesti cu cei apropiati etc.

Apar doi figuranti care "nu scot niciun cuvnt", Pescarul I si Pescarul II, fiecare cu cate o barna in spate, pe care o cara fara oprire, surzi si muti (cu trimitere la mitul Sisif), simbolizand oamenii ce-si duc povara data de destin, dar care nici nu se framanta pentru gasirea de motivatii, fiind coplesiti de rutina. Dornic de comunicare, Iona vorbeste cu ei, vrand sa le inteleaga aceasta conditie umila asumata ca o obligatie, "ati facut vreo intelegere cat trebuie sa ramaneti mancati?". Viata aici, inaintu, in spatiul restrictiv impus, este plina de "umezeala", nu este una sanatoasa spiritual, benefica si atunci se intreaba Iona de ce trebuie sa duca oamenii un astfel de trai, "de ce-i mai mananca (chitul), daca n-are conditii?". Iona devine increzator : "o scot eu la cap intr-un fel si cu asta, nicio grija", apoi scapa cutitul si se inchipuie o mare si puternica unghie, "ca de la piciorul lui Dumnezeu", cu care incepe sa spintece burtile pestilor, despartind "interiorul pestelui doi de interiorul pestelui trei", cu intentia de a iesi la lumina.

Iona ramane singur cu propria constiinta, gandind ("stateam ganduri intregi") si actionand solitar in lumea inconjuratoare. Apar in acest tablou motive noi, cu o simbolistica bogata: gemenii, prezenta ochilor care privesc si cu care dialogheaza interiorizat. Iona adreseaza o scrisoare mamei sale, pentru ca "in viata lumii" exista "o clipa cand toti oamenii se gandesc la mama lor. Chiar si mortii. Fiica la mama, mama la mama, bunica la mama ... pana se ajunge la o singura mama, una imensa...". Desi i "s-a intamplat o mare nenorocire", Iona iubeste viata cu jovialitate si tristete, ideea repetabilitatii existentiale a omului fiind sugerata prin rugamintea adresata mamei: "Tu nu te speria numai din atata si naste-ma mereu", deoarece "ne scapa mereu ceva in viata", totdeauna esentialul. Replicile se succed cu vioiciune si amaraciune in acelasi timp, cu tonuri grave sau ironice. Astfel, primind multe scrisori, Iona remarca faptul ca "scriu nenorocitii,

scriu", cu speranta desarta a naufragiatului, care nadajduieste a fi salvat de cineva: "Cat e pamantul de mare, sa treaca scrisoarea din mana in mana, toti or sa-ti dea dreptate, dar sa intre in mare dupa tine - niciunul".

Finalul tabloului ilustreaza o infinitate de ochi care-l privesc, simbolizand nenascutii pe care chitul si-i asumase si care-l inspaimanta pe Iona: "Cei nenascuti, pe care-i purtain pantece [...] si acum cresc de spaima. [...] Vin spre mine cu gurile ...scoase din teaca. Ma mananca!".

Tabloul IV il prezinta pe Iona in gura "ultimului peste spintecat", vazandu-se la inceput numai "barba lui lunga si ascutita [...] care falfaie afara". Eroul respira acum alt aer, "aer de-al nostru - dens", nu mai vede marea, ci nisipul ca pe "nasturii valurilor", dar nu este fericit, pentru ca "fericirea nu vine niciodata atunci cand trebuie". Singur in pustietatea imensa, dar dornic de comunicare si de a se face auzit, Iona isi striga semenii: "Hei, oameni buni!". Apar cei doi pescari care au in spinare barnele si Iona se intreaba de ce intalneste mereu "aceeasi oameni", sugerand limita omenirii captive in lumea ingustata "pana intr-atata?". Orizontul lui Iona se reduce la o burta de peste, dupa care se zareste "alt orizont", care este "o burta de peste urias", apoi "un sir nesfarsit de burti. Ca niste geamuri puse unul langa altul", ilustrand similitudinea perpectivelor limitate ale oamenilor presati de imprejurarile vietii.

Meditand asupra relatiei dintre om si divinitate, Iona nu are nicio speranta de inaltare spirituala, "desi noi, oamenii, numai atata vrem: un exemplu de inviere", dupa care fiecare se va duce acasa ca "sa murim bine, omeneste", insa "invierea se amana". Drama umana este aceea a vietii apasatoare, sufocante, restrictive, din care nimeni nu poate evada in libertatea intelectuala si etica: "Problema e daca mai reusesti sa iesi din ceva, o data ce te-ai nascut. Doamne, cati pesti unul intr-altul!". Toti oamenii sunt supusi aceluiasi destin de muritori neputinciosi, toate "lucrurile sunt pesti. Traim si noi cum putem inaintu". In naivitatea lui, Iona voise sa-si depaseasca umila conditie, aspirase spre o existenta superioara, desi ar fi trebuit sa se opreasca la un moment dat "ca toata lumea", iar nu sa "tot mergi inainte, sa te ratacesti inainte". Iona incearca sa-si prezica

"trecutul", amintirile sunt departe, incetoesate sugerand parintii, casa copilarii, scoala, povestile si inearca sa-si identifice propria viata, pe care o vede "frumoasa si minunata si nenorocita si caraghioasa, formata de ani, pe care -am trait-o eu?". Dupa aceasta rememorare a reperelor universului copilarii, Iona isi aminteste si numele -"Eu sunt Iona"- simbolizand momentul de iluminare spiritual implinita ca o consecinta a calatoriei initiatice. Ca urmare, constata ca viata de pana acum a gresit drumul, "totul e invers", dar nu renunta, "plec din nou".

Solutia de iesire pe care o gaseste Iona este aceea a spintecarii propriei burti cu un gest rutinat, dupa ce taiase un sir nesfarsit de burti ale pestilor care se inghitisera unii pe altii si care ar semnifica evadare din propria carcera, eliberarea din propriul destin, din propria captivitate. Drama se termina cu o replica ce sugereaza increderea pe care i-o da regasirea sinelui, pentru ca "e greu sa fii singur", simbolizand un nou inceput: "Razbim noi cumva la lumina". Acest ultim gest al lui Iona, de a-si spinteca propria burta, poate fi un gest reflex sau o sinucidere, o parasire voita a lumii inconjuratoare si o retragere in sine insusi, aceasta fiind unica salvare pe care o gaseste.